

(Apstiprinātas ar KNAB priekšnieka
2018. gada 31. janvāra rezolūciju)

**Vadlīnijas par iekšējās kontroles sistēmas pamatprasībām
korupcijas un interešu konflikta riska novēršanai publiskas
personas institūcijā**

Rīga, 2018

IEVADS

Vadlīnijas par iekšējās kontroles sistēmas pamatprasībām korupcijas un interešu konflikta riska novēršanai publiskas personas institūcijā (turpmāk – vadlīnijas) izstrādātas ar mērķi nodrošināt Ministru kabineta 2017.gada 17.oktobra noteikumu Nr.630 “Noteikumi par iekšējās kontroles sistēmas pamatprasībām korupcijas un interešu konflikta riska novēršanai publiskas personas institūcijā” izpildi un veicināt izpratni par iekšējās kontroles sistēmas pamatprasībām korupcijas un interešu konflikta riska (turpmāk – korupcijas risks) novēršanai publiskas personas institūcijās.

Vadlīnijas nodrošina Eiropas ekonomiskās sadarbības organizācijas rekomendāciju¹ un Korupcijas novēršanas un apkarošanas pamatnostādņēs 2015.-2020.gadam iekļauto uzdevumu izpildi.

Vadlīniju mērķis ir sniegt ieteikumus, metodisku palīdzību un piemērus publiskas personas institūcijām iekšējās kontroles sistēmas korupcijas riska novēršanai izveidei, pilnveidošanai un uzturēšanai.

Vadlīnijas sagatavoja starpinstitūciju darba grupa, kuras sastāvā bija pārstāvji no Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja, Pārresoru koordinācijas centra, Valsts ieņēmumu dienesta, Rīgas domes Birokrātijas apkarošanas centra un no Iekšējās drošības biroja.

¹ Nodrošināt, ka valsts uzņēmumiem vadlīnijas par iekšējo kontroli pretkorupcijas jomā skaidri vēršas pret ārvalstu amatpersonu kukuļošanu, viens no vadlīniju uzsvāriem ir korupcijas riska novēršana ārvalstu darījumos

I. Vispārīgie jautājumi

Vadlīnijās ir lietoti šādi termini:

- 1) **institūcija** – publiskas personas institūcija, tai skaitā publiskas personas kapitālsabiedrība (turpmāk – kapitālsabiedrība);
- 2) **institūcijas vadītājs** – publiskas personas institūcijas vadītājs vai viņa pilnvarota persona (kapitālsabiedrībā – valde vai valdes pilnvarota persona);
- 3) **korupcijas risks – varbūtība**, ka kāds no nodarbinātajiem, kuram uzticēta vara vai atbildība noteiktu pilnvaru ietvaros, ar nodomu vai bez nodoma rīkosies savu vai citas personas materiālo interešu labā, gūstot sev vai nodrošinot citiem nepienākošos labumus un nodarot kaitējumu institūcijai;
- 4) **korupcijas risku pārvaldība** – pasākumu kopums, kas paredz regulāru korupcijas risku identificēšanu, novērtēšanu, prioritāšu noteikšanu, rīcību korupcijas risku mazināšanai (vai novēršanai) plānošanu un ieviešanu, risku mazināšanas (vai novēršanas) pasākumu pārskatīšanu un risku mazināšanas (vai novēršanas) pasākumu rezultātu novērtēšanu.

Korupcijas risku pārvaldības mērķis:

- 1) **izveidot** kontroles vidi, kas mazina vai nepieļauj likumā “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” (turpmāk – Interešu konflikta likums) noteikto normu pārkāpumus un koruptīvas darbības;
- 2) **apzināt** iespējamus korupcijas riskus, kuriem iestājoties var tikt ietekmēta noteikto mērķu un uzdevumu izpilde vai rada cita veida kaitējumu (finanšu līdzekļu zaudējumi, tiek grauta institūcijas reputācija, veicināta sabiedrības negatīva attieksme pret institūciju, negatīva ietekme uz nodarbinātajiem u.c.) institūcijai;
- 3) **ieviest** atbilstošus pasākumus korupcijas risku mazināšanai (vai novēršanai);
- 4) **pārskatīt** identificētos korupcijas riskus un **izvērtēt** noteikto korupcijas risku mazināšanas (vai novēršanas) pasākumu efektivitāti un lietderību;
- 5) **mazināt** (vai **novērst**) iespējamus korupcijas riskus un veicināt pareizu personāla, finanšu un materiālo resursu izmantošanu;
- 6) **uzraudzīt** noteikto pasākumu korupcijas risku mazināšanai (vai novēršanai) izpildi.

Institūcijas vadītājs nodrošina iekšējās kontroles sistēmas korupcijas riska novēršanai izveidi, pilnveidošanu un uzturēšanu.

Izvērtējot korupcijas risku apjomu un to ietekmi, institūcijas vadītājs, ievērojot lietderības apsvērumus, iekšējās kontroles sistēmas korupcijas risku novēršanai izveidei un uzraudzīšanai var pilnvarot darbinieku vai esošu

struktūrvienību (piemēram, kapitālsabiedrībā – mazās un vidējās kapitālsabiedrības) vai izveidot atsevišķu struktūrvienību (piemēram, kapitālsabiedrībā – lielās kapitālsabiedrības)².

Institūcijas vadītājs pēc izvēles iekļauj jau esošajā iekšējās kontroles sistēmā pamatprasības, kuras noteiktas Ministru kabineta 2017.gada 17.oktobra noteikumos Nr.630 “Noteikumi par iekšējās kontroles sistēmas pamatprasībām korupcijas un interešu konflikta riska novēršanai publiskas personas institūcijā” vai **izstrādā atsevišķu Pretkorupcijas pasākumu plānu.**

Pretkorupcijas pasākumu plānu, kas izstrādāts saskaņā ar šīm vadlīnijām, var noteikt kā ierobežotas pieejamības informāciju, jo tas atklāj detalizētu korupcijas risku analīzi un izvērtējumu, kā arī ietver konkrētus pasākumus korupcijas riska mazināšanai vai novēršanai.

II. Iekšējās kontroles vides izveidošana

Institūcijas vadītājs izveido institūcijā kontroles vidi, kas ir vērsta uz korupcijas risku novēršanu, nepieļaujot Interešu konflikta likumā noteikto normu pārkāpumus un koruptīvas darbības.

Lai nodrošinātu kontroles vides izveidošanu, institūcijas vadītājs:

1. Apstiprina ētikas principus, kas ir saistoši visiem institūcijas nodarbinātajiem.

Institūcijas ētikas principi tiek noteikti Ētikas kodeksā vai citā iekšējā normatīvajā aktā, nodrošinot to publisku pieejamību institūcijas interneta mājaslapā.

Nosaka ētikas pamatprincipus (piemēram, godīgums, taisnīgums, objektivitāte, neatkarība, profesionalitāte, atklātība), kas veicina nodarbināto likumīgu un godprātīgu darbību sabiedrības interesēs un nepieļauj Interešu konflikta likumā noteikto normu pārkāpumus un koruptīvas darbības. Ētikas kodeksā var noteikt ieteicamo rīcību interešu konflikta situācijā, rīcību saskarsmē ar kādu interešu grupu pārstāvjiem, kā arī ieteicamo rīcību un attieksmi pret dāvanu, izklaides piedāvājumu, labvēlības vai pateicības izpausmēm, kas pielīdzināmas dāvanai, pieņemšanu u.c.

2. Izvērtē, vai institūcijā saskaņā ar tās funkcijām un uzdevumiem ir noteikti nodarbināto amata pienākumi, pilnvaru robežas, lēmumu pieņemšanas kārtība, atbildība, kā arī lēmumu pēcpārbaudes kārtība.

² Kapitālsabiedrību klasifikācija pēc lieluma ieteicama atbilstoši Ministru kabineta 2015.gada 22.decembra Nr.791 “Noteikumi par publiskas personas kapitālsabiedrību un publiski privāto kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu skaitu atbilstoši kapitālsabiedrības lielumu raksturojošiem rādītājiem, valdes un padomes locekļu mēneša atlīdzības maksimālo apmēru”.

Nodarbinātajiem, kas veic kādu no institūcijas funkcijām vai uzdevumiem, ir jābūt noteiktiem amata pienākumiem, pilnvaru apjomam un tiesībām konkrētās funkcijas vai uzdevuma izpildei.

Savukārt, ja, piemēram, nodarbinātajam ir jāveic epizodiska rakstura pienākums, kas nav norādīts amata aprakstā (piemēram “citi vadības rīkojumi un uzdevumi”), to saturam un izpildes kārtībai jābūt noteiktai iekšējā normatīvajā aktā (piemēram, rīkojums, instrukcija u.tml.).

3. Iekšējos normatīvajos aktos nosaka:

3.1. kārtību, kādā nodarbinātajiem ir jārikojas gadījumos, lai ziņotu par iespējamām pārkāpumiem (t.sk., iespējamām koruptīvām darbībām), ietverot pasākumus, lai nodrošinātu ziņotāja anonimitāti un aizsardzību;

Skaidri nosaka, pie kā (kontaktpersona) un kādā veidā (rakstveidā, elektroniskā veidā vai ieviešot ziņošanas kasti utt.) nodarbinātais (ziņotājs) institūcijā var iesniegt ziņojumu par iespējamām citu nodarbināto pārkāpumiem, vienlaikus saglabājot ziņotāja anonimitāti.

3.2. kārtību, kādā valsts amatpersonas paziņo par savu atrašanos interešu konflikta situācijā, kā arī kārtību, kādā interešu konflikta situācijā esošās valsts amatpersonas funkcijas izpildei tiek nodotas citai valsts amatpersonai;

Nosaka kam un kādā formā (rakstveidā vai elektroniskā veidā, izmantojot veidlapu iesniegumam vai izmantojot brīvas formas iesniegumu) valsts amatpersona paziņo par savu atrašanos interešu konflikta situācijā, kā arī kārtību, kādā pēc informācijas saņemšanas attiecīgās valsts amatpersonas funkciju izpildi uzdod citai valsts amatpersonai.

3.3. amatu savienošanas atļauju izsniegšanas/pārskatīšanas kārtību, izvērtējot, vai nav mainījušies tiesiskie un faktiskie apstākļi, kādi pastāvēja atļaujas izsniegšanas brīdī, un vai valsts amatpersonas konkrētā amatu savienošana joprojām nerada interešu konfliktu, nav pretrunā ar valsts amatpersonai saistošām ētikas normām un nekaitē valsts amatpersonas tiešo pienākumu pildīšanai.

Nosaka kam, kādā veidā (rakstveidā vai elektroniskā veidā, izmantojot veidlapu iesniegumam vai izmantojot brīvas formas iesniegumu), termiņā un kādu informāciju iekļauj valsts amatpersona, lūdzot valsts amatpersonas amata savienošanas atļauju. Kā arī jāparedz periodiska (piemēram, reizi gadā) valsts amatpersonas amata savienošanas atļaujas pārskatīšana, kuras laikā izvērtē, vai nav mainījušies tiesiskie un faktiskie apstākļi, kādi pastāvēja atļaujas izsniegšanas brīdī, un vai valsts amatpersonas konkrētā amata savienošana joprojām nerada interešu konfliktu, nav pretrunā ar valsts amatpersonai saistošām ētikas normām un nekaitē valsts amatpersonas tiešo pienākumu pildīšanai.

Savukārt, lai konstatētu, vai nav mainījušies tiesiskie un faktiskie apstākļi, kādi pastāvēja minētās atļaujas izsniegšanas brīdī, būtu jāparedz pienākums nodarbinātajiem informēt institūcijas vadītāju par šādu apstākļu maiņu.

Iepriekš minētās kārtības var tikt noteiktas vienā iekšējā normatīvajā aktā (jau esošajā (piemēram, Ētikas kodeksā vai Darba kārtības noteikumos) vai jaunajā) **vai atsevišķos normatīvajos aktos.**

III. Korupcijas risku identificēšana, analīze un novērtēšana

Lai nodrošinātu korupcijas risku identificēšanu, analīzi un novērtēšanu, institūcijas vadītājs:

1. Izvērtē un identificē funkcijas (uzdevumus), darbības jomas vai procesus, kas pakļauti korupcijas riskam.

Korupcijas riskam ir pakļautas tās funkcijas (uzdevumi), darbības jomas un procesi (*skat. 1.tabulas 1.aili*), kurus veicot nodarbināto amatu pienākumi saistīti ar:

- a) privātpersonu darbības un institūcijas funkciju izpildes uzraudzību un/vai kontroli, tai skaitā, komercdarbības jomā, kas tiek veikta saskarsmē ar privātpersonu, vai veicot privātpersonu darbību uzraudzību un kontroli ārpus institūcijas;
- b) tiesībām rīkoties ar publiskas personas institūcijas finanšu līdzekļiem un mantu;
- c) publiskiem iepirkumiem, sabiedrisko pakalpojumu sniedzēja iepirkumiem un publisko privāto partnerību;
- d) lēmumu pieņemšanu par materiālu vērtību sadali, pārdali, atsavināšanu, izlietojumu vai iznomāšanu, iegūšanu īpašumā;
- e) rīcību ar skaidru naudu vai citiem vērtīgiem aktīviem;
- f) citām personām saistošu lēmumu un tiesību aktu projektu izstrādi vai tiesību aktu izdošanu (piemēram, administratīvie akti, atļaujas, licences izsniegšana, sociālās palīdzības un citu tiesību piešķiršana, nodokļu un nodevu administrēšana);
- g) izmeklēšanas un administratīvās sodīšanas pilnvaru realizāciju, operatīvās darbības veikšanu;
- h) valsts noslēpuma objektu apriti un komercnoslēpumu saturošu informāciju;
- i) ierobežotas pieejamības informāciju, arī fiziskas personas datiem.

Korupcijas risku novērtēšana, korupcijas riskam pakļauto amatu identificēšana un pasākumu noteikšana riska mazināšanai vai novēršanai (*piemērs*)

Veicamā funkcija (uzdevumi)/ darbības joma/process	Risks, riska notikuma apraksts	Varbūtība	Ietekme	Riska vērtība	Riska līmenis	Amats, kurš pakļauts riskam	Pasākums riska mazināšanai vai novēršanai	Atbildīgais par pasākuma izpildi	Izpildes termiņš
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
"Zemsliekšņa" iepirkumu veikšana	1)Prettiesiska rīcība publiskajā iepirkumā ar mērķi gūt labumu sev vai citai personai. Tirgus izpēte tiek veikta tā, lai rezultātā līgums tiktu noslēgts ar konkrēto (vēlamo) pretendentu.	5	4	20 ³	LA	Nodrošinājuma nodaļas galvenais speciālists	1)Noteikt kārtību, kādā tiek veikti "zemsliekšņa" iepirkumi institūcijā; 2) organizēt apmācības par interešu konflikta novēršanas jautājumiem; 3) ieviest "četrus acu principu" līguma projekta sagatavošanā, līguma izpildes kontrolē u.c.	Juridiskās nodaļas vadītājs; Nodrošinājuma nodaļas vadītājs; Personālvadības nodaļas vadītājs.	31.12.2018.
	2)Prettiesiska rīcība publiskajā iepirkumā ar mērķi gūt labumu sev vai citai personai. Līgumā tiek iestrādāti konkrētam (vēlamajam) pretendentam izdevīgi nosacījumi.	5	4	20	LA				
	3)Neatļauta informācijas izmantošana (izpaušana) ar mērķi gūt labumu sev vai citai personai. Tiek informēts konkrētais (vēlamais) pretendents par citu pretendentu, piemēram, tā piedāvāto cenu.	5	4	20	LA				
	4)Valsts amatpersonas funkciju izpilde interešu konflikta situācijā. Netiek informēta vadība, ka pretendenta komercsabiedrībā (vadošā amatā) tiek nodarbināts tirgus izpētes veicēja radnieks vai cita tuva persona u.c.	4	4	16	A				

Ja institūcija korupcijas riskus novērtē, izmantojot 1.tabulu, tad amati, kuri vairāk pakļauti korupcijas riskam, ir tie amati, kur korupcijas riska vērtība ir lielākā, piemēram, tiek novērtēti ar vismaz vidēju līmeni, proti, vidēju (V), augstu (A) un ļoti augstu (LA) prioritāti (*skat. 4.un 5.tabulu*).

³Riska vērtība (20) =5×4

2. Ņemot vērā pastāvošos kontroles mehānismus, identificē korupcijas riskus, izvērtē to iestāšanās iespējamību (varbūtību) un ietekmi iestāšanās gadījumā (radītās sekas).

Atbilstoši funkcijām, darbības jomām vai procesiem institūcijā identificē korupcijas riskus (*skat. 1.tabulas 2.aili*), izvērtē korupcijas riska iestāšanās iespējamību jeb varbūtību (*skat.1.tabulas 3.aili*) un tā ietekmi iestāšanās gadījumā jeb radītās sekas (*skat.1.tabulas 4.aili*), ņemot vērā pastāvošos kontroles mehānismus.

Korupcijas risku identificēšanai var izmantot šādus informācijas avotus:

- 1) iekšējie un ārējie normatīvie akti;
- 2) iekšējā audita ziņojumos konstatētie trūkumi, pārkāpumi un neatbilstības;
- 3) iekšējās kontroles un pārbaudes laikā konstatētie pārkāpumi, trūkumi un neatbilstības;
- 4) iedzīvotāju sūdzības, aptaujas;
- 5) nodarbināto (t.sk., vadītāju) sniegtā informācija (aptaujas, ziņojumi);
- 6) Valsts kontroles revīziju rezultāti;
- 7) dienesta pārbažu un disciplinārlietu analīze;
- 8) ārējā informācija – informācija vai komentāri plašsaziņas līdzekļos;
- 9) kriminālprocesa virzītāja sniegtā informācija.

Korupcijas risku piemēri:

- 1) prettiesiska labuma pieprasīšana un pieņemšana;
- 2) neatļauta dāvanu pieņemšana;
- 3) neatļauta informācijas izmantošana ar mērķi gūt labumu sev vai citai personai;
- 4) prettiesiska rīcība publiskajos iepirkumos ar mērķi gūt labumu sev vai citai personai;
- 5) ļaunprātīga dienesta stāvokļa izmantošana;
- 6) valsts amatpersonu funkciju izpilde interešu konflikta situācijā;
- 7) neatļauta rīcība ar institūcijas vai tai lietošanā, glabāšanā nodotu mantu vai finanšu līdzekļiem;
- 8) apzināta informācijas slēpšana savās vai citas personas interesēs;
- 9) nodarbinātajam noteikto pienākumu apzināta neveikšana vai nolaidīga veikšana savās vai citas personas interesēs;
- 10) nodarbinātā ietekmēšana nolūkā panākt personai labvēlīga lēmuma pieņemšanu;
- 11) nevienlīdzīga attieksme lēmumu pieņemšanā attiecībā pret citiem darbiniekiem vai pretendentiem uz amata vietu institūcijā;
- 12) un citi institūcijā identificētie korupcijas riski.

Korupcijas risku izvērtēšanas procesā nosaka korupcijas risku iestāšanās **varbūtību (iespējamību)** un iespējamo **ietekmi (sekas)** to iestāšanās gadījumā, tādējādi, identificējot korupcijas riska vērtību, kas ir pamats **riska līmeņa** noteikšanai un lēmuma pieņemšanai par **reaģēšanu uz korupcijas riskiem**.

Analīzes procesā izvērtē:

- 1) cik liela ir varbūtība, ka iespējamais korupcijas notikums iestāsies;
- 2) kādas un cik lielas sekas var izraisīt iespējamais korupcijas risks;
- 3) kādas kontroles (korupcijas riska novēršanas pasākumi) jau eksistē, lai mazinātu korupcijas risku.

Korupcijas risku iestāšanās varbūtības noteikšanai vērtē, vai un cik bieži ir iespējama korupcijas riska iestāšanās. Ņemot vērā to, ka korupcijas riska iestāšanās **varbūtības** noteikšana ir subjektīva, institūcijām, lai precīzāk noteiktu korupcijas risku iestāšanās varbūtību, jāizveido **varbūtības vērtējuma skala** (ņemot vērā institūcijas darbību un specifiku), konkrēti nosakot varbūtības vērtības noteikšanas kritērijus (*skat.2.tabulu*).

Katra institūcija izstrādā tādu korupcijas risku izvērtēšanas metodiku (skat. 2.tabulu), kas ir pielāgota konkrētās institūcijas specifikai un veicamajām funkcijām (uzdevumiem/darbībām).

Institūcija, veidojot/pilnveidojot korupcijas risku izvērtēšanas metodiku, nosakot **varbūtības skaitlisko vērtību**, var ņemt vērā sekojošo:

- 1) darbības raksturs, kuru veicot var iestāties korupcijas risks (cik bieži veic darbību, vai ir nepieciešamas speciālas prasmes, cik liels darbinieku skaits ir iesaistīts);
- 2) faktiskie notikumi (notikušie incidenti);
- 3) sūdzības (darbinieku, klientu u.c.);
- 4) informācija plašsaziņas līdzekļos;
- 5) iekšējie faktori (motivācijas trūkums, zināšanu un prasmju trūkums);
- 6) kontroles mehānismi;
- 7) un citi institūcijas noteiktie kritēriji.

Korupcijas riska varbūtības novērtēšana (*piemērs*)

Varbūtības novērtējums (<i>korupcijas riska varbūtības skaitlisko vērtību nosaka, izvēloties varbūtības skaitliskajai vērtībai maksimāli atbilstošo aprakstu</i>)	
Varbūtības skaitliskā vērtība	Apraksts
1 (neiespējams)	<ul style="list-style-type: none"> - <u>funkcijas</u> (uzdevuma) <u>izpilde ir reglamentēta ārējos un iekšējos normatīvajos aktos</u>, tā ir ieviesta praksē un <u>visi darbinieki</u>, kas veic tās izpildi, <u>to ievēro</u>; - <u>funkcija</u> (uzdevumi vai darbības), kuru veicot rodas korupcijas risks, tiek <u>veikta periodiski, piemēram, dažas reizes gadā</u>; - vēsturisku korupcijas risku realizēšanās gadījumu <u>nav</u>; - <u>nav bijušas sūdzības (arī mutvārdu)</u> un cita informācija (“signāli”) par iespējamo korupcijas notikumu un/vai Interesu konflikta likumā noteikto normu pārkāpumiem, veicot konkrēto funkciju (uzdevumu); - <u>tiek nodrošināta stingra kontrole funkcijas (uzdevuma) izpildes laikā</u> (piemēram, elektroniska datu nolasīšana, elektroniska rēķinu sagatavošana u.c.); - un citi institūcijas noteiktie kritēriji.
2 (zems)	<ul style="list-style-type: none"> - funkcijas (uzdevuma vai darbības) izpilde ir reglamentēta ārējos un iekšējos normatīvajos aktos; - <u>funkcija</u> (uzdevumi vai darbības), kuru veicot rodas korupcijas risks, tiek <u>veikta periodiski, piemēram, vismaz reizi mēnesī</u>; - vēsturisku korupcijas risku realizēšanās gadījumu <u>nav</u>; - <u>nav bijušas sūdzības (arī mutvārdu)</u> un cita informācija (“signāli”) par iespējamām koruptīvajām darbībām un/vai Interesu konflikta likumā noteikto normu pārkāpumiem; - iespējams <u>par pārkāpumu uzzināt pirms tā izdarīšanas</u> (4 acu principa ievērošana uzdevuma izpildē); - un citi institūcijas noteiktie kritēriji.
3 (vidējs)	<ul style="list-style-type: none"> - funkcijas (uzdevuma vai darbības) izpilde ir reglamentēta ārējos un iekšējos normatīvajos aktos; - <u>funkcija</u> (uzdevumi vai darbības), kuru veicot rodas korupcijas risks, tiek <u>veikta periodiski, piemēram, vismaz reizi nedēļā</u>; - <u>bijušas sūdzības (arī mutvārdu)</u> un/vai cita informācija (“signāli”) par iespējamo korupcijas notikumu vai Interesu konflikta likumā noteikto normu pārkāpumu; - <u>konstatētas koruptīva rakstura darbības un/vai Interesu konflikta likumā noteikto normu pārkāpumi</u>; - iespējams <u>par pārkāpumu uzzināt pēc tā izdarīšanas</u>; - un citi institūcijas noteiktie kritēriji.

<p>4 (augsts)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - funkcijas (uzdevuma vai darbības) izpilde ir reglamentēta ārējos un iekšējos normatīvajos aktos; - <u>funkcija</u> (uzdevumi vai darbības), kuru veicot rodas korupcijas risks, tiek veikta pastāvīgi, piemēram, katru dienu; - bijušas sūdzības (arī mutvārdu) un/vai cita informācija (“signāli”) par iespējamajām koruptīva rakstura darbībām un/vai Interesu konflikta likuma normu pārkāpumiem; - konstatēti Interesu konflikta likuma normu pārkāpumi un/vai koruptīva rakstura darbības; - <u>pārkāpumu iespējams identificēt pēc tā izdarīšanas</u>; - un citi institūcijas noteiktie kritēriji.
<p>5 (ļoti augsts)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - funkcijas (uzdevuma vai darbības) izpilde ir reglamentēta ārējos normatīvajos aktos; - funkcija (uzdevumi vai darbības), kuru veicot rodas korupcijas risks, tiek veikta pastāvīgi, piemēram, katru dienu; - konstatēti Interesu konflikta likuma normu pārkāpumi un/vai koruptīva rakstura darbības; - bijušas sūdzības (arī mutvārdu) un/vai cita informācija (“signāli”) par iespējamajām koruptīva rakstura darbībām un /vai Interesu konflikta likuma normu pārkāpumiem; - <u>funkcijas (uzdevuma) izpildi nekontrolē neviens vai kontrolē viena persona</u>; - un citi institūcijas noteiktie kritēriji.

Ņemot vērā to, ka korupcijas riska iestāšanās iespējamās **ietekmes** (sekas) noteikšana ir subjektīva, institūcijām, lai noteiktu korupcijas riska ietekmi tā iestāšanās gadījumā, ir jāizstrādā **ietekmes vērtējuma skala** (ņemot vērā institūcijas darbību un specifiku), konkrēti nosakot ietekmes vērtības noteikšanas kritērijus.

Veicot korupcijas risku analīzi, nepieciešams izvērtēt ietekmi jeb sekas korupcijas riska iestāšanās gadījumā. Nosakot korupcijas riska **ietekmes skaitlisko vērtību**, var ņemt vērā sekojošo:

- a) ietekme uz institūcijas stratēģisko rezultātīvo rādītāju izpildi un stratēģisko mērķu sasniegšanu;
- b) ietekme uz uzdevumu vai atsevišķu procesu izpildi;
- c) publiskas personas institūcijas budžeta ieņēmumu zaudējumi;
- d) publiskas personas budžeta finansiālie zaudējumi;
- e) kaitējums institūcijas reputācijai valsts vai starptautiskajā līmenī, notikumam izskanot masu medijos;
- f) sabiedrības uzticības zudums;
- g) galveno vadītāju vai pieredzējuša darbaspēka “aizplūšana” no institūcijas, bieža darbinieku mainība;
- h) un citi institūcijas noteiktie kritēriji.

Korupcijas riska ietekmes novērtēšana (*piemērs*)

Ietekmes novērtējums (<i>korupcijas riska ietekmes skaitlisko vērtību nosaka, izvēloties ietekmes skaitliskajai vērtībai <u>maksimāli atbilstošo aprakstu</u></i>)	
Ietekmes skaitliskā vērtība	Apraksts
1-ļoti zems	<ul style="list-style-type: none"> - ierobežota ietekme uz reputāciju - netiek ietekmēta institūcijas darbība; - neētiska rīcība, kas nav tiesību normu pārkāpums; - dažu darbinieku neapmierinātība; - un citi institūcijas noteiktie kritēriji.
2-zems	<ul style="list-style-type: none"> - neliela ietekme uz reputāciju – būtiski neietekmē institūcijas mērķu sasniegšanu; - disciplināri sodāms pārkāpums; - informācija nekļūst zināma publiski; - darbinieku neapmierinātība; - un citi institūcijas noteiktie kritēriji.
3-vidējs	<ul style="list-style-type: none"> - vidēja ietekme uz reputāciju – īslaicīgi ietekmē spēju sasniegt institūcijas mērķus; - noteikto ierobežojumu un aizliegumu neievērošana (administratīvā atbildība); - īslaicīgi paziņojumi nacionālajos medijos vai citās institūcijās; - atsevišķu darbinieku mainība; - un citi institūcijas noteiktie kritēriji.
4-augsts	<ul style="list-style-type: none"> - liela ietekme uz reputāciju – ietekmē spēju sasniegt institūcijas mērķus vidējā termiņā; - amata pienākumu realizēšana interešu konflikta situācijā (administratīvā atbildība vai kriminālatbildība); - plaši izskanējuši notikumi masu medijos vai citās institūcijās; - pieredzējušu darbinieku mainība, iespējams, vidējā līmeņa vadītāju aiziešana; - un citi institūcijas noteiktie kritēriji.
5-ļoti augsts	<ul style="list-style-type: none"> - būtiska ietekme uz reputāciju – ilglaicīgi ietekmē spēju sasniegt institūcijas mērķus; - noziedzīgs nodarījums: - plaši izskanējuši notikumi nacionālajos vai ārvalstu medijos ar ilgstošu noturību; - augstākā līmeņa vadītāju aiziešana; - un citi institūcijas noteiktie kritēriji.

Korupcijas riska vērtību noteikšanai var izmantot vienu no zemāk minētajām formulām:

$$RV = V + I$$

vai

$$RV = V \times I$$

kur,

V – varbūtība;

I – ietekme;

RV – riska vērtība.

Saskaņā ar iegūtajiem rezultātiem korupcijas riskus sakārto prioritārā secībā, un korupcijas risku mazināšanas un novēršanas pasākumus nosaka, aizpildot *1.tabulu*.

4.tabula

Korupcijas riska līmeņa noteikšanas matrica
(ja riska vērtības noteikšanai izmanto formulu $RV=V+I$)

Riska ietekme	Riska varbūtība				
	1	2	3	4	5
5	A 6	A 7	A 8	LA 9	LA 10
4	V 5	V 6	A 7	A 8	LA 9
3	V 4	V 5	A 6	A 7	A 8
2	Z 2	Z 4	V 5	V 6	A 7
1	LZ2	Z 3	Z 4	V 5	V 6

Korupcijas riska līmeņa noteikšanas matrica
(ja riska vērtības noteikšanai izmanto formulu $RV=V \times I$)

Riska varbūtība	Riska ietekme				
	1	2	3	4	5
5	V 5	A 10	A 15	LA 20	LA 25
4	V 4	V 8	A 12	A 16	LA 20
3	Z 3	V 6	A 9	A 12	A 15
2	Z 2	Z 4	V 6	V 8	A 10
1	LZ 1	Z 2	V 3	V 4	A 5

Korupcijas riska pieļaujamības līmenis ir attēlots 4. un 5.tabulā, kur:

- 1) LA – korupcijas risks ar **loti augstu prioritātes līmeni** – risks ar ļoti augstu varbūtību un ļoti augstu ietekmi uz institūcijai noteikto mērķu, uzdevumu sasniegšanu; risks nav pieļaujams, nepieciešama nekavējoša rīcība korupcijas riska mazināšanai;
- 2) A – korupcijas risks ar **augstu prioritātes līmeni** – risks ar augstu varbūtību un augstu ietekmi uz institūcijai noteikto mērķu, uzdevumu sasniegšanu; risks nav pieļaujams, nepieciešama rīcība korupcijas riska mazināšanai;
- 3) V – korupcijas risks ar **vidēju prioritātes līmeni** – risks ar iespējamu varbūtību un vidēju ietekmi uz institūcijai noteikto mērķu, uzdevumu sasniegšanu; risks ir gandrīz pieļaujams, var noteikt korupcijas riska mazinošos pasākumus;
- 4) Z – korupcijas risks ar **zemu prioritātes līmeni** – risks ar zemu varbūtību un zemu ietekmi uz institūcijai noteikto mērķu sasniegšanu; risks ir pieļaujams;
- 5) LZ – korupcijas risks ar **loti zemu prioritātes līmeni** – mazsvarīgs risks ar ļoti zemu varbūtību un ļoti zemu ietekmi uz institūcijai noteikto mērķu sasniegšanu; risks ir pieļaujams.

Jāņem vērā, ka gadījumos, kad korupcijas riska vērtība ir zema (t.i. riska ietekme maza un varbūtība zema) var nenoteikt pasākumus korupcijas riska mazināšanai. Nosakot pasākumus korupcijas riska mazināšanai vai novēršanai, jāizvērtē, lai izmaksas nav lielākas par ieguvumiem, kas rodas novēršot šo korupcijas risku.

3. **Identificē korupcijas riskam pakļautos amatus.**

Korupcijas riskam pakļautie amati – amati, kuros amatu izpildītāji ir pilnvaroti institūcijas vārdā pieņemt saistošus lēmumus vai veikt darbības, kas ietekmē vai var ietekmēt privātpersonas dzīvi, darbību, mantisko stāvokli, un kuros nodarbinātais var izmantot savu dienesta stāvokli savtīgos nolūkos u.c.

Korupcijas riskam pakļauti ir tie amati, kad pildot amata pienākumus/uzdevumus:

- 1) nodarbinātajam ir iespēja rīkoties vienpersoniski, t.sk., pienākumu izpildē nav nodrošināta atbildības dalīšana, nošķirot lēmuma sagatavošanu no lēmuma pieņemšanas;
- 2) nodarbinātajam ir piešķirta rīcības brīvība, ko neierobežo normatīvie akti (ārējie/iekšējie);
- 3) veiktās darbības netiek dokumentētas t.i., noformētas rakstiski, un to veikšanas pamatojumu nav iespējams pārbaudīt;
- 4) nepastāv vai netiek veikta regulāra lēmumu (rīcības) pēckontrole;
- 5) lēmumu pieņemšanas procesā netiek lietots savstarpējās uzraudzības princips (“četrus acu princips”);
- 6) nav paredzēta atbildība par pieļautajiem pārkāpumiem;
- 7) netiek veikta vai nav iespējama video novērošana vai audio ieraksta veikšana;
- 8) uzraudzības un kontroles funkciju īstenošana attiecībā uz privātpersonām notiek ārpus institūcijas;
- 9) nepastāv nodarbināto kontroles un uzraudzības mehānismi, nav nodrošināta nodarbināto darba uzdevumu uzraudzība un kontrole;
- 10) iepriekš šajā amatā bijuši korupcijas gadījumi vai pārkāpumi, kuros saskatāmas iespējamās korupcijas pazīmes;
- 11) bijušas sūdzības par konkrētā amatā esošu amatpersonu pieņemtiem lēmumiem.

Korupcijas riskam pakļauto amatu izvērtējums *(piemērs)*

Funkcijas ietvaros veicamie uzdevumi/darbības, kurās pastāv korupcijas riski													
0 – neveic minēto uzdevumu/ darbību 1 – veic minēto uzdevumu/ darbību 0,25 – 0,5 – 0,75 – veic minēto uzdevumu/ darbību, bet jāņem vērā veicamās darbības biežums	Privātpersonu darbības uzraudzība un/vai kontrole, tai skaitā komercdarbības jomā, kas tiek veikta saskarsmē ar privātpersonu, vai privātpersonu darbības uzraudzība un kontrole ārpus institūcijas	Rīcība ar publiskas personas institūcijas finanšu līdzekļiem un mantu	Amata pienākumu izpilde publisko iepirkumu, sabiedrisko pakalpojumu sniedzēja iepirkuma un publiskās privātās partnerības jomā	Rīcību ar skaidru naudu vai citiem vērtīgiem aktīviem	Lēmumu pieņemšana par materiālu vērtību sadali, pārdali, atsavināšanu, izlietojumu vai iznomāšanu, iegūšanu īpašumā	Lēmumu pieņemšana/sagatavošana, kas saistīta ar personāla vadību, atalgojuma jautājumiem	Citām personām saistošu lēmumu pieņemšana un sagatavošana	Pirmstiesas izmeklēšana, operatīvā darbība	Tiesību aktu projektu izstrāde un pieņemšana	Rīcība ar valsts noslēpuma objektiem	Rīcība ar ierobežotas pieejamības informāciju, arī fiziskas personas datiem	Vērtība (1.+2.+3.+...)	Komentārs (var norādīt informāciju, piemēram, korupcijas riska pastiprinošos apstākļus, kuriem institūcijas vadītājam būtu jāpievērš uzmanība)
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
Amats Nr.1	0.25	0.75	0	0	0.25	0	1	0	0	0	1	3.25	
Amats Nr.2	0.75	1	1	0.25	0.5	1	1	0	0.75	0.25	1	6.5	
Amats Nr.3	0	1	1	0	1	1	1	0	1	1	1	8	
Amats Nr.4	0	0.5	0	0	0	0	0	0	0	1	1	2.5	Piemēram, institūcijas ietvaros Amats Nr.4 ir noteikts, kā “korupcijas riskam mazāk pakļautais amats”, bet jāvērš uzmanība, ka šajā amatā nodarbinātais(ie) rīkojas ar valsts noslēpuma objektiem.
Amats Nr.5	1	1	0	0.25	0.5	0.5	1	0	0	0	1	5.25	
Amats Nr.6	0	1	0	1	0	1	1	1	0	1	1	7	

Piemēra skaidrojums

Lai noteiktu korupcijas riskam pakļautos amatus:

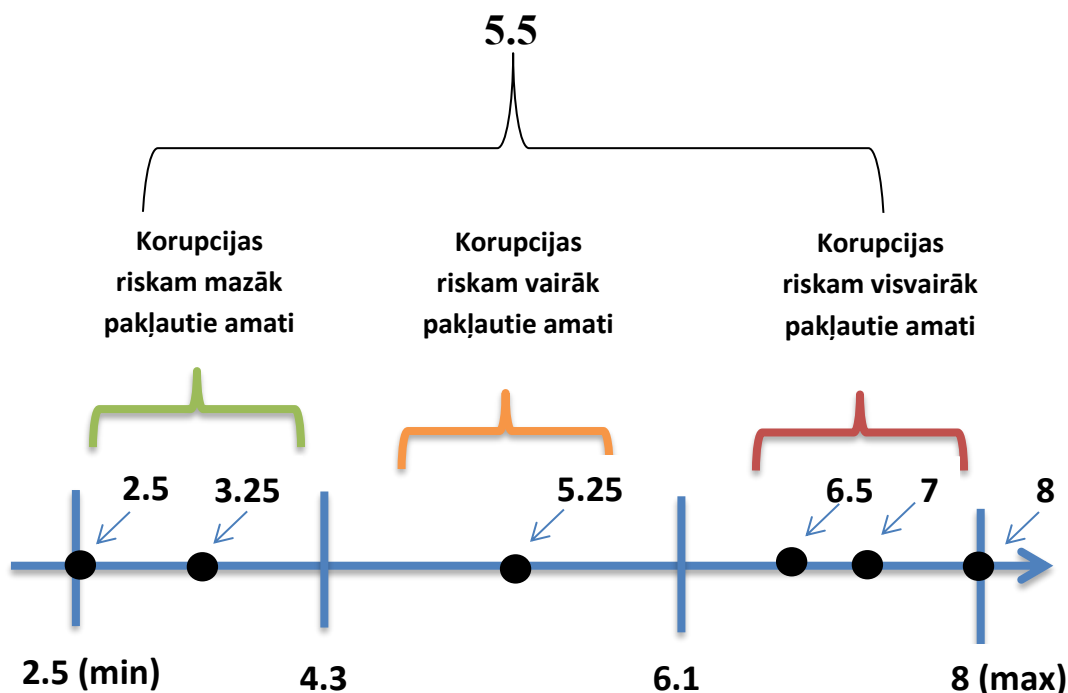
- 1) identificē institūcijas funkcijas ietvaros veicamos uzdevumus/ darbības, kurās pastāv korupcijas risks;
- 2) uzskaita visus amatus institūcijā;
- 3) vērtē, vai konkrētajā amatā nodarbinātais veic uzdevumus/darbības, kuras ir pakļautas korupcijas riskam, nosakot skaitliskās vērtības, piemēram (*skat. 7.tabulu*):

7.tabula

Korupcijas riskam pakļauto amatu vērtēšanas kritēriju apraksts (piemērs)

Korupcijas riska skaitliskā vērtība	Apraksts
0	neveic minēto uzdevumu/darbību (piemēram , nodarbinātajam amata aprakstā kā pienākums nav minēta noteiktā uzdevuma/darbības izpilde, kā arī nepastāv varbūtība, ka nodarbinātais esošā amata ietvaros veiks konkrēto uzdevumu/darbību).
0,25	minēto uzdevumu/darbību veic periodiski (piemēram , reizi vai dažas reizes gadā), vai līdz šim nav veicis, bet pastāv varbūtība, ka nodarbinātais esošā amata ietvaros veiks konkrēto uzdevumu/darbību (piemēram , nodarbinātais līdz šim institūcijā nekad nav bijis iepirkumu komisijā, bet pastāv varbūtība, ka tiks iekļauts iepirkumu komisijas sastāvā).
0,5	minēto uzdevumu/darbību veic periodiski (piemēram , nodarbinātais minēto darbību/ uzdevumu veic vismaz reizi mēnesī.)
0,75	minēto uzdevumu/darbību veic periodiski (piemēram , nodarbinātais minēto darbību/ uzdevumu veic vismaz reizi nedēļā).
1	veic minēto uzdevumu/darbību (piemēram , minētā uzdevuma/ darbības izpilde ir nodarbinātā pamatpienākums, kuru veic katru dienu vai gandrīz katru dienu, piemēram , juristam – normatīvo aktu projektu izstrādāšana, sagatavošana, Nodrošinājuma nodaļas galvenajam speciālistam – iepirkumu veikšana).

- 4) iegūst amata “korupcijas riska vērtību”;
- 5) izvērtē, kuri amati pakļauti korupcijas riskam, pēc izvēles, sadalot amatus divās, trijās vai vairākās daļās, nosakot, kuri amati ir mazāk pakļauti korupcijas riskam un kuri amati ir visvairāk pakļauti korupcijas riskam (*skat. 1 attēls*);

Korupcijas riskam pakļauto amatu izvērtējums *1.attēls*

- 6) nosaka pasākumus, kas mazina (vai novērš) korupcijas risku amatu (kuri vairāk un visvairāk pakļauti korupcijas riskam) pienākumu izpildē.

Pamatojoties uz to, ka korupcijas riskam pakļautie amati tiek noteikti atbilstoši tam, vai konkrētā amata ietvaros tiek veikti uzdevumi/darbības, kurās pastāv korupcijas risks, **Korupcijas riskam pakļauto amatu izvērtējums** (*6.tabula*) ir jāpārskata:

- 1) Ministru kabineta 2017.gada 17.oktobra noteikumos Nr.630 “Noteikumi par iekšējās kontroles sistēmas pamatprasībām korupcijas un interešu konflikta riska novēršanai publiskas personas institūcijā” noteiktajā termiņā, proti, ne retāk kā reizi trijos gados;
- 2) ja institūcija ir reorganizēta (tādējādi, iespējams, ir mainījušies amatu nosaukumi, amata pienākumi utt.);
- 3) ja nodarbinātajam(iem) ir mainījušies amata pienākumi;
- 4) citos institūcijas noteiktajos gadījumos.

Korupcijas riskam pakļauto amatu saraksts ir “instruments” institūcijas vadītājam, kas ļauj apzināt amatus, kuri korupcijas riskam ir pakļauti mazāk, vairāk un kuri visvairāk, tādējādi dodot iespēju noteikt papildu pasākumus korupcijas riska mazināšanai (piemēram, darba grupu, komisiju veidošana, četru acu principa ieviešana, nejausības princips darba uzdevumu sadalē utt.).

IV. Korupcijas riska novēršanas pasākumu noteikšana, ieviešana un īstenošana

Pēc korupcijas risku identificēšanas un izvērtēšanas, institūcijas vadītājs nodrošina pasākumu korupcijas riska novēršanai noteikšanu, ieviešanu un īstenošanu, **piemēram**:

1. **Iekšējo normatīvo aktu (t.sk., instrukcijas, kārtības u.c.) izstrāde, to aktualizācija.**

2. **Atbildības normatīvajiem aktiem, procedūrām kontrole un pēcpārbaude** (regulāras vai izlases).

3. **Funkciju vai atbildības dalīšana.**

Ja ir iespējams un tas nerada funkcijas izpildes kvalitātes pazemināšanos, tad funkciju sadala vairākos posmos, nepalielinot resursu izlietojumu un birokrātiju, un katru funkcijas posma īstenošanu uztic citai personai.

4. **Apmācības par korupcijas un interešu konflikta novēršanas jautājumiem.**

Nodarbinātajiem, kuru amats pakļauts korupcijas riskam, apmācības jānodrošina stājoties amatā, kā arī vismaz reizi trijos gados papildu apmācības par aktuālajiem jautājumiem interešu konflikta novēršanā un korupcijas novēršanā un apkarošanā.

5. **Tādu speciālo paņēmieni ieviešana kā:**

5.1. “4 acu principa” ievērošana, kas paredz, ka vienu un to pašu darbību veic vismaz divi cilvēki;

5.2. izņēmumu reģistrēšana, kas paredz, ka katrai institūcijai ir jānodrošina, ka izņēmumu gadījumi vai novirzes no noteiktajām procedūrām tiek dokumentētas, pamatotas un tām ir saņemts augstākstāvošas amatpersonas saskaņojums pirms izņēmuma darbības veikšanas;

5.3. rotācija:

5.3.1. nejausības princips darba uzdevumu sadalē;

5.3.2. pienākumu rotācija, piemēram, viena departamenta ietvaros;

5.3.3. amatu rotācija, piedāvājot citu līdzvērtīgu amatu;

5.3.4. reģionālā rotācija, mainot ģeogrāfisko atrašanās vietu, mobilitāti;

5.3.5. starptautiskā rotācija.

6. **Fiziskā kontrole** (audio/video novērošana).

7. **Rīcības plāns, drošs ziņošanas mehānisms** nodarbinātajiem, lai ziņotu par iespējamiem pārkāpumiem.

8. **Darbinieku motivēšana.**

9. **Darbinieku uzmanības saasināšana.** Informēšana par biežāk pieļautajām kļūdām.

Ne retāk ka reizi trijos gados pārskata identificētos korupcijas riskus, korupcijas riskam pakļautos amatus, kā arī pasākumus korupcijas riska novēršanai un izvērtē šo pasākumu **efektivitāti un lietderību**.

Korupcijas riska novēršanas pasākumi tiek uzskatīti par efektīviem, ja, ieviešot attiecīgos korupcijas riska novēršanas pasākumus, riska iespējamība nav palielinājusies, kā arī iespējamais korupcijas risks pārskata periodā nav iestājies.

Korupcijas riska novēršanas pasākumi tiek uzskatīti par lietderīgiem, ja pārskata periodā noteiktie korupcijas risku novēršanas pasākumi uz novērtēšanas brīdi tiek uzskatīti par efektīviem un sasniegti ar iespējami mazāko resursu (tajā skaitā finanšu) izlietojumu.

Biežāk pārskatīt identificētos korupcijas riskus, veicamos pasākumus korupcijas riska novēršanai ieteicams, ja:

- 1) institūcija ir reorganizēta;
- 2) institūcijā noticis korupcijas vai interešu konflikta notikums;
- 3) saņemti pamatoti ziņojumi par iespējamiem pārkāpumiem institūcijā;
- 4) institūcijai mainās uzdevumi vai tiek sniegti jauni pakalpojumu veidi;
- 5) citos institūcijas noteiktajos gadījumos

V. **Ārvalstu amatpersonu kukuļošanas novēršana**

Lai novērstu ārvalstu amatpersonu kukuļošanu, kapitālsabiedrības veic sekojošas darbības:

1. Iekšējos normatīvajos aktos (ētikas kodeksā, vadlīnijās u.tml.) iekļauj skaidri formulētu aizliegumu ārvalstu amatpersonu kukuļošanai, kas attiecināms uz visa līmeņa nodarbinātajiem. Ārvalstu amatpersonu kukuļošanas risks īpaši ir aktuāls tām kapitālsabiedrībām, kuru darbība saistīta ar ārvalstnieku iesaisti, piemēram, pakalpojumu sniegšana, sadarbības līgumu slēgšana ārvalstīs u.tml.

2. Iekšējos normatīvajos aktos nosaka nodarbināto ieteicamo rīcību un attieksmi pret:

- dāvanu pieņemšanu (dāvanu vērtība, vadības vai citas pilnvarotās personas informēšana par dāvanu saņemšanu u.c.);
- viesmīlības piedāvājumiem un citiem izdevumiem (piemēram, kādos gadījumos pieļaujams pieņemt viesmīlības piedāvājumus, izdevumu segšanu un kādos apmēros);
- klientu apmaksātiem ceļojumiem;

- ziedojumiem politiskajām partijām;
- labdarības ziedojumiem un sponsorēšanu (ja kapitālsabiedrība veic un saņem ziedojumus vai sponsorē tos, tad informācijai par šīm darbībām jābūt publiski pieejamām un procedūrām caurskatāmām).

3. Kapitālsabiedrības pārstāvji pirms līgumu slēgšanas ar ārvalstu sadarbības partneriem veic dokumentētu to uzticamības izpēti – iegūst vismaz publiski pieejamu informāciju par iespējamiem agrākiem pārkāpumiem korupcijas un finanšu jomā, ja tādi ir.

4. Informē ārvalstu sadarbības partnerus, ka kapitālsabiedrība ievēro tiesību aktus saistībā ar ārvalstu amatpersonu kukuļošanas aizliegumu un ka tā īsteno pasākumus ar mērķi novērst ārvalstu amatpersonu kukuļošanu.

5. Nodrošina, ka kapitālsabiedrības grāmatvedības procedūras, kontus un ierakstus nevar izmantot ar mērķi veikt ārvalstu amatpersonu kukuļošanu vai to slēpt.

6. Kapitālsabiedrības nodarbināto apmācību saturā iekļauj tēmas arī par ārvalstu amatpersonu kukuļošanas jautājumiem.

7. Kapitālsabiedrība nosaka procedūras saistībā ar ārvalsts amatpersonu kukuļošanas novēršanas pasākumu regulējuma t.sk. ētikas normu pārkāpšanu.

8. Kapitālsabiedrības pārskata ārvalstu amatpersonu korupcijas risku novēršanas pasākumus tādā pašā kārtībā kā pārējos korupcijas riska novēršanas pasākumus. Pārskatot ārvalstu amatpersonu korupcijas novēršanas pasākumus, pēc iespējas ņem vērā attīstības tendences šajā jomā un jaunākos starptautiskos un nozares standartus.

9. Slēdzot sadarbības vienošanos vai darījumus, iespēju robežās sadarbības partnerim izvirza prasību arī ievērot apņemšanos īstenot pasākumus ārvalstu amatpersonu kukuļošanas novēršanai.

VI. Informācija par kapitālsabiedrību veiktajiem pasākumiem korupcijas riska novēršanai

Ik gadu kapitālsabiedrības savā interneta mājaslapā ievieto vispārīgu informāciju par veiktajiem pasākumiem korupcijas riska novēršanai, piemēram, informāciju par:

- 1) apmācībām (semināriem, e-apmācībām utt.) par pretkorupcijas, interešu konflikta un ārvalstu amatpersonu kukuļošanas jautājumiem;
- 2) pretkorupcijas pasākumu plāna izstrādi (vai pretkorupcijas pasākumu plāns ir izstrādāts vai atrodas izstrādes procesā), ja kapitālsabiedrība izstrādā atsevišķu pretkorupcijas pasākumu plānu;
- 3) citiem veiktajiem pasākumiem korupcijas riska mazināšanai/novēršanai pēc kapitālsabiedrības izvēles.

Nav jāpublicē detalizēta informācija par konkrētiem pasākumiem korupcijas riska mazināšanai (piemēram, kāda veida riski konstatēti) vai par konstatētiem pārkāpumiem/sūdzībām.

Kapitālsabiedrības, uz kurām attiecas Gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu likums, informāciju par iepriekšējā gadā veiktajiem pasākumiem korupcijas riska novēršanai, **var iekļaut** Vadības ziņojumā (Gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu likuma XI nodaļa).

Ja informācija par veiktajiem pasākumiem korupcijas riska novēršanai netiek iekļauta kapitālsabiedrības gada pārskatā, to kā atsevišķu informāciju publicē kapitālsabiedrības interneta mājaslapā. Publicējamās informācijas formas izvēle ir kapitālsabiedrības rīcībā, taču obligāti jāievēro nosacījums, ka informācijai jābūt publiski pieejamai.